

Abstract

In this dissertation, three objectives were purposely made: 1) to study the conditions, principles, and methods of propagating Dhamma for the new generation. 2) to develop guidelines and processes for propagating Dhamma for the new generation and 3) to present a model for propagating Dhamma for the new generation based on integrated Buddhism. This research used qualitative research methods. by studying documents in-depth interview and group discussion and presentation of descriptive information. Research findings were shown as follows: 1) Conditions, principles, and methods for propagating Dhamma for the new generation that should be developed in 4 areas: (1) The missionary should be a model for conduct according to the Dhamma and Vinaya. (2) Dhamma content should use language that is easy to understand. (3) Communication channels There should be goals and planning that are consistent with the characteristics and behaviors of the new generation and (4) The new generation has lost faith in missionaries. 2) Developing guidelines and processes for propagating Dhamma for the new generation. It is a two-way communication that places the new generation at the center of learning. By propagating Dhamma in a passive, proactive and integrated way that adheres to Dhamma principles. Adjust Dhamma content to be simple, applicable, appropriate, and verifiable. through the learning process Cognitive, affective and range skills and 3) A model for propagating Dhamma for the new generation based on integrated Buddhism.(1) Missionaries must behave as a good example according to Buddhist principles. (2) Dhamma content should use language that is easy to understand. In line with the lifestyle of the new generation(3) Propagation channels Emphasis on practical learning and blended learning. Suitable for the new generation.

Keywords: Propagation model, new generation, integration

1. บทนำ

ในมหาปริณิพพานสูตร² พระพุทธเจ้าทรงฝากพระพุทธศาสนาไว้กับพุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา ซึ่งมีบทบาทหน้าที่สำคัญ คือ (1) ศึกษาธรรม (2) ปฏิบัติธรรม (3) เผยแผ่ธรรมะ และ (4) ปกป้องพระพุทธศาสนา แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของศาสนิกในการทำหน้าที่และการมีส่วนร่วมเพื่อรักษา สืบสาน และธำรงไว้ซึ่งธรรมะ สังคมไทยในอดีต พระสงฆ์เป็นนักเผยแผ่ธรรมะเพื่อวางรากฐานให้มนุษย์ทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม แต่ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่เริ่มห่างเหินจากการเข้าวัด การเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ กำลังเผชิญกับสถานการณ์ท้าทาย ในการนำคนรุ่นใหม่เข้าสู่วิถีธรรม หรือวิถีปฏิบัติเหมือนในอดีต

นักวิชาการหลายสาขาให้คำนิยาม “คนรุ่นใหม่” ตามช่วงอายุ แต่บริบทโลกได้มีเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2563 ทั่วโลกรวมถึงประเทศไทยต้องเผชิญกับวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) ซึ่งส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิต คนรุ่นใหม่ต่างต้องปรับตัวในการใช้ชีวิตใหม่ (New Normal) ที่แตกต่างไปจากเดิม โดยการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ เพื่อการศึกษา การดำเนินธุรกิจ อุปโภค บริโภค รวมถึง รูปแบบการเข้าวัด ทำบุญ ฟังธรรม ปฏิบัติธรรมผ่านออนไลน์ ซึ่งปรากฏให้เห็นอย่างเด่นชัด ทั้งนี้ นิยาม “คนรุ่นใหม่” ในยุคปัจจุบัน อาจมีได้จำแนกบุคคลตามช่วงวัยอีกต่อไป สะท้อนจากการศึกษาวิจัยของบริษัท วิจัยชั้นนำด้านการตลาดระดับโลก หากเรามองแบบผิวเผิน คนรุ่นใหม่ อาจเป็นคนที่แบ่งตามยุคสมัย หรือช่วงวัย (Generation) เช่น เบบี้บูมเมอร์ (Baby boomer), เจนเอ็กซ์ (Gen X), เจนวาย (Gen Y), เจนแซด (Gen Z), เจนซี (Gen C) ไปจนถึง Gen Alpha ซึ่งคนในแต่ละช่วงวัยนั้นมีพฤติกรรมและความสนใจที่แตกต่างกันออกไป คนรุ่นใหม่อาจเป็นกลุ่ม เจนเนอเรชัน (Generation) รุ่นหลัง หากแต่ยังไม่ถึงงานวิจัยชี้แนะชัดได้เลยว่า อายุมากน้อยเท่าใด จึงจัดว่าเป็นคนรุ่นใหม่ หลายปีที่ผ่านมาเจนวาย (Gen Y) อาจถูกมองว่าเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปเจนวาย (Gen Y) ผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นตอนปลายเข้าสู่วัยทำงาน บางคนกำลังเข้าสู่ เจนเอ็กซ์ (Gen X) ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า และ เจนแซด (Gen Z) กำลังก้าวเข้ามามีบทบาทสำคัญทางสังคมสูงมากขึ้น ส่วนกลุ่มเจนอัลฟา (Gen Alpha) ก็กำลังเติบโตและพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างก้าวกระโดดในยุคดิจิทัล เจนวาย (Gen Y) จึงอาจไม่ใช่คนรุ่นใหม่อีกต่อไปแล้ว และหากเรานิยาม คนรุ่นใหม่ คือ คนที่ขับเคลื่อนสังคม เศรษฐกิจ หรือประเทศชาติ กลุ่มคนที่กำลังเป็นฐานสำคัญทางเศรษฐกิจในภาพรวม

² ที.ม. (ไทย) 10/168/113–115.

ปัจจุบันมีการกล่าวถึงการเผยแพร่ธรรมะในบริบทที่แตกต่างกันเป็นจำนวนมาก เนื่องจากคุณภาพการเผยแพร่ธรรมะเป็นตัวสะท้อนคุณภาพประชาชนคนรุ่นใหม่และการพัฒนาประเทศ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกล้วนส่งผลต่อการดำเนินชีวิต การจัดการกระบวนการทัศนและการชี้แนะสังคมโลกทั้งเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ศาสนา และเทคโนโลยีที่มีความก้าวล้ำ นำสมัย เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้การเผยแพร่ธรรมะในยุคปัจจุบันต้องปรับให้ก้าวทันกระแสโลกที่เปลี่ยนไป การเผยแพร่ธรรมะเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาที่สำคัญ เพราะกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนั้น เป็นตัวขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลง ผลักดัน และพัฒนาคนรุ่นใหม่ เพื่อไปให้ถึงจุดหมาย หรือเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การเผยแพร่ธรรมะแบบดั้งเดิม หรือการเผยแพร่ธรรมะเชิงรับ (Passive Learning) ถูกวิพากษ์มากขึ้น โดยเฉพาะการเผยแพร่ธรรมะแบบบรรยาย ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่คนรุ่นใหม่เป็นผู้รับความรู้เพียงฝ่ายเดียว แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการโต้ตอบ พูดคุย หรือทำกิจกรรมมากนัก ซึ่งไม่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคปัจจุบันได้ การเผยแพร่ธรรมะเชิงผสมผสาน แบบออนไลน์และออนไลน์ (Blended Learning) ถูกกล่าวถึงกันมากขึ้นในวงการวิชาการการศึกษา เพราะรูปแบบการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่แต่ละคนนั้นมีความแตกต่าง หลากหลาย บางคนมีความถนัดในการเรียนรู้ในรูปแบบเฉพาะตนที่ไม่เหมือนใคร บางคนชอบเรียนรู้ด้วยการฟัง (Audio Learning) บางคนชอบเรียนรู้ด้วยการมองเห็น (Visual Learning) บางคนชอบเรียนรู้ด้วยการอ่านและเขียน (Read/Write Learning) หรือบางคนชอบเรียนรู้ด้วยการลงมือทำ (Kinesthetic Learning)³

ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนา “รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ โดยการนำหลักพุทธธรรมและศาสตร์สมัยใหม่ หรือศาสตร์ตะวันตกมาพัฒนาหลักการ วิธีการ แนวทาง และกระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์และขับเคลื่อนการเผยแพร่ธรรมะทั้งแบบเชิงรับ เชิงรุก และเชิงผสมผสาน ในการพัฒนาทักษะชีวิตคนรุ่นใหม่ให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา และสังคม โดยการนำทรัพยากรต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ได้อย่างสอดคล้องเหมาะสม อันนำมาซึ่งความสุข ความสำเร็จ และประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาสังคมประเทศชาติ และสังคมโลกต่อไปในอนาคต

³Study Skill and Supplemental Instruction Centre, Wilfrid Laurier University, **Understanding your learning style**, [Online], Sources: https://web.wlu.ca/learning_resources/pdfs/Learning_Styles.pdf, [September 22, 2022].

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย/วิทยานิพนธ์เรื่อง “รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ” สำหรับวัตถุประสงค์ที่ต้องการนำเสนอในบทความนี้มี 3 ข้อ คือ

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพ หลักการและวิธีการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่
- 2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่
- 2.3 เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาสภาพ หลักการและวิธีการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตคนรุ่นใหม่ทางกาย จิต ปัญญา และ สังคม จนได้ร่างรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ แล้วจึงนำไปประยุกต์ในการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

3.1 การเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) โดยมุ่งเน้นการศึกษาที่รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพ หลักการและวิธีการ รวมถึงหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนา ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีศาสตร์ ตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา หนังสือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ สภาพ หลักการและวิธีการ รวมถึงหลักพุทธธรรมเพื่อการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่
- 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากการรวบรวมองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับกระบวนการและ แนวทางการเผยแพร่ธรรมะทางศาสตร์ตะวันตกด้านการสื่อสาร สื่อสังคมออนไลน์ กระบวนการ เรียนรู้ ทักษะชีวิตทางปัญญา รวมถึงลักษณะและพฤติกรรมคนรุ่นใหม่ เพื่อความเข้าใจและการ เข้าถึงคนรุ่นใหม่ในปัจจุบัน

3.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

1) การสัมภาษณ์ สอบถาม หรือพูดคุยรายละเอียดเชิงลึก แบบ 1 ต่อ 1 เพื่อค้นหาคำตอบในหัวข้อซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้อง และมองหาความคิดเห็น รวมถึงประสบการณ์ที่หลากหลายจากกลุ่มเป้าหมายที่มีความแตกต่าง

2) การสัมภาษณ์เชิงลึกพระสงฆ์และฆราวาสผู้เชี่ยวชาญด้านการเผยแผ่ธรรมะทั้งออนไลน์และออนไลน์ การสื่อสาร การวิจัย และการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อทราบถึงสภาพ หลักการ และวิธีการ รวมถึงแนวทางและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

3) ประมวลข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก แล้วนำมาวิเคราะห์ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

4) สังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับสภาพ หลักการและวิธีการ รวมถึงหลักพุทธธรรมอีกทั้งแนวทางและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะ เพื่อพัฒนาและนำเสนอร่างรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

3.3 การสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion)

1) การเชิญกลุ่มคนรุ่นใหม่ประมาณ 6-12 คน ต่อ 1 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ Baby Boomer, Gen X, Gen Y, Gen Z มาสนทนากลุ่มร่วมกัน

2) ใช้เวลาในการสนทนา หรือพูดคุยกันประมาณ 1-2 ชั่วโมงโดยประมาณ เกี่ยวกับสภาพ หลักการ และวิธีการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่

3) จุดประสงค์หลัก คือ การที่ผู้วิจัยจะเข้าใจและรับรู้ความคิดเห็น ความรู้สึก รวมทั้งพฤติกรรมจากประสบการณ์ตรงของผู้เข้าร่วมสนทนา

4) ผู้สัมภาษณ์ หรือผู้วิจัยจะเป็นคนเปิดประเด็นการพูดคุย ชักถามข้อสงสัย หรือข้อแนะนำต่าง ๆ เพื่อการค้นหาและสำรวจกลุ่มเป้าหมายให้ได้แนวคิดใหม่ ๆ รวมถึงการรับฟังความคิดเห็นที่มีต่อแนวคิดที่เป็นเชิงต้นแบบ (Concept) อยู่ โดยจะสนใจข้อมูลในภาพรวมที่เกิดจากประสบการณ์และมุมมองที่หลากหลายจากคนรุ่นใหม่หลาย ๆ คนในแต่ละเจเนอเรชัน

5) กระชับหัวข้อและประเด็นที่ต้องการสนทนา โดยการประหยัดเวลาและใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด ในการทำความเข้าใจสิ่งที่เหมือนและแตกต่างจากกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีความหลากหลาย

6) มองหาความคิดเห็น หรือข้อสรุปจากความคิดเห็นของคนหมู่มาก

3.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ร่างรูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการที่ได้จากการสังเคราะห์จะถูกนำมาผ่านการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวความคิดของ Kemmis & McTaggart โดยใช้กระบวนการ 4 ขั้นตอน (POAR) ซึ่งประกอบไปด้วยการวางแผน

(Planning), การปฏิบัติตามแผน (Action), การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการต่อไป

3.5 กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant)

ผู้วิจัยมุ่งเน้นการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยพิจารณาจากคุณพินิจของผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งลักษณะของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกจะเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย สำหรับงานวิจัยนี้ มีเกณฑ์การคัดเลือกคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสำหรับพระสงฆ์และฆราวาส คือ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์การเผยแพร่ธรรมะ มีผลงานทางวิชาการ มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารและการพัฒนาทักษะชีวิต และเป็นที่รู้จัก หรือยอมรับของคนรุ่นใหม่ในสังคมไทย โดยการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเจาะจงนั้นต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญเฉพาะด้าน และประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ อย่างละเอียดลึกซึ้งของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละบุคคล

3.6 เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะแบบสังเกต แบบประเมินตนเอง (Self-Assessment Report) ที่จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระสงฆ์และฆราวาสผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเผยแพร่ธรรมะและการพัฒนาทักษะชีวิต รวมถึงคนรุ่นใหม่ เพื่อศึกษาสภาพ หลักการและวิธีการในการเผยแพร่ธรรมะในพระพุทธศาสนา รวมถึงกระบวนการและแนวทางการเผยแพร่ธรรมะเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตคนรุ่นใหม่ทางร่างกาย จิตปัญญา และสังคม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อประเมินการพัฒนารูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ ตามรายละเอียดการดำเนินงานวิจัยดังนี้

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ใช้ในการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกอย่างมีโครงสร้าง (Structured In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ สอบถามประเด็นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นประโยชน์ ตรงตามขอบเขตวัตถุประสงค์งานวิจัย อีกทั้งความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ หรือประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง

2) แบบสังเกต (Observation) เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความจริง ความคิดเห็น ปัญหา ข้อเสนอแนะ ความรู้สึก เจตคติ ทัศนคติ รวมถึงเครื่องมืออื่น ๆ ได้แก่ สมุดบันทึกภาคสนาม กล้องถ่ายภาพ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องอัดเสียง โทรศัพท์มือถือ เครื่องมือแต่ละประเภทจะมีลักษณะที่สำคัญและความสามารถในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันออกไป

3) แบบประเมินตนเอง (Self-Assessment Report) เพื่อใช้ประเมินตนเองของผู้เข้าร่วมโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

4. ผลการวิจัย/ประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ พระสงฆ์ และฆราวาสผู้เชี่ยวชาญด้านศาสนา ศิลปะ และศาสตร์แขนงต่าง ๆ รวมถึงการสนทนากลุ่ม (Focus Group) คนรุ่นใหม่ สามารถแยกประเด็นออกมาเป็น 4 หัวข้อใหญ่ที่สำคัญ ดังนี้

4.1 สภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ฆราวาส และคนรุ่นใหม่ที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย เพื่อนำมาวิเคราะห์สภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ในปัจจุบันว่า สภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เป็นการรับฟังทางออนไลน์มีความสนใจ ธรรมะของคนรุ่นใหม่เป็นแบบไหน การสื่อสารธรรมะกับคนรุ่นใหม่ที่เหมาะสมควรเป็นเช่นไร หรือควรใช้เครื่องมืออะไร อีกทั้งคนรุ่นใหม่ต้องการเรียนรู้ธรรมะแบบไหน โดยผู้วิจัยแบ่งประเด็นสภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ตามองค์ประกอบหลักของการสื่อสาร 4 ส่วนสำคัญ ได้แก่ ผู้ส่งสาร (นักเผยแผ่) สาร (เนื้อหาธรรมะ/ คอนเทนต์) ช่องทางการสื่อสาร (สื่อ / กระบวนการเรียนรู้) และผู้รับสาร (คนรุ่นใหม่)

4.2 หลักการและวิธีการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์กลุ่มพระสงฆ์และฆราวาสเกี่ยวกับการบูรณาการหลักธรรมร่วมกับหลักการ และวิธีการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ แบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ นักเผยแผ่ (ผู้ส่งสาร/พุทธบริษัท) เนื้อหาธรรมะ (สาร/ข้อความ/คอนเทนต์) ช่องทางการเผยแผ่ (รูปแบบ/เทคนิค/วิธีการ) และคนรุ่นใหม่ (ผู้รับสาร) จะถูกนำไปพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ดังนี้

นักเผยแผ่ ควรยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ อันได้แก่ อุดมการณ์ 4 หลักการ 3 และวิธีการ 6 ซึ่งเป็นหลักการและหลักธรรมในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ อีกทั้งพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 เพื่อการทำให้คนรุ่นใหม่เปิดใจยอมรับ

เนื้อหาธรรมะ ได้แก่ อริยสัจ 4 เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นทุกข์ สาเหตุแห่งทุกข์ วิธีการดับทุกข์ และหนทางแห่งการพ้นทุกข์ โดยใช้หลักไตรสิกขา ตามแนวทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ด้วยการเจริญภาวนา 4 ท่างาย จิต ปัญญา และสังคัม รวมถึง การมีพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและความสำเร็จ โดยมีอิทธบาท 4

ช่องทางของการเผยแผ่ การนำกระบวนการเรียนรู้ของเบนจามิน บลูม (Benjamin Bloom) มาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะอย่างเป็นลำดับขั้นตอน โดยการเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) เชิงรุก (Active Learning) และเชิงผสมผสาน (Blended Learning) ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ จะช่วยทำให้คนรุ่นใหม่เข้าใจและเข้าถึงธรรมะได้ง่ายมากขึ้น

คนรุ่นใหม่ ควรใช้หลักกาลามสูตร ในการพิจารณาสาร หรือเนื้อหาธรรมะด้วยการ พิสูจน์และตระหนักรู้ด้วยตนเองตามความเป็นจริง

4.3 การพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept Interview) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ พระสงฆ์และฆราวาสผู้เชี่ยวชาญด้านศาสน์ ศิลป์ และศาสตร์ ทำให้สามารถพัฒนา 1) แนวทางการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ 2) กระบวนการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ดังนี้

1) แนวทางการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ ควรเป็นการเผยแผ่ธรรมะแบบผสมผสาน (Blended Learning) ทั้งออนไลน์และออนไลน์ (Onsite & Online) การเผยแผ่ธรรมะแบบเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบ 2 ทาง ที่เน้นให้คนรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางในการลงมือปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรง ให้รู้จักคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล มากกว่าการเผยแผ่ธรรมะแบบเชิงรับ (Passive Learning) เพียงทางเดียว เนื่องจากจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าการเผยแผ่แบบบรรยาย นอกจากนี้ ยังทำให้มีทัศนคติในการเรียนรู้ที่ดีขึ้น ด้วยการเลือกใช้รูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลายอย่างเหมาะสม ในส่วนของเนื้อหาธรรมะ ต้องทำให้ธรรมะเข้าใจง่าย กระชับ เป็นเหตุเป็นผล และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และควรเป็นการสื่อสารแบบสองทาง ที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเผยแผ่และคนรุ่นใหม่ เพื่อความรู้ ความเข้าใจในการสื่อสารระหว่างกันมากขึ้น นอกจากนี้ การสื่อสารที่ตรงจริต โดยดูลักษณะ พฤติกรรม รวมถึงความสนใจ และความต้องการของคนรุ่นใหม่ โดยเจาะประเด็นที่เป็นปัญหาเฉพาะบุคคล เฉพาะกลุ่ม หรือกระแสสังคม ทั้งนี้ยังคงไว้ซึ่งแก่นธรรม ปรับธรรมะให้อยู่ตรงกลาง พอเหมาะ พอดีสำหรับคนรุ่นใหม่ ทุกกลุ่ม ทุกวัย รวมถึงสอดคล้องกับยุคสมัย และบริบทของสังคม อีกทั้ง การนำความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการเผยแผ่ธรรมะหลากหลายรูปแบบ จะช่วยให้เข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ง่ายและเป็นวงกว้างมากขึ้น โดยไม่ยึดติดแบบแผน แต่มีวิธีการที่ยืดหยุ่น คือ การทำธรรมะให้ง่าย ๆ (Simplify), ประยุกต์ใช้ได้ (Modify), เหมาะสม (Qualify) และพิสูจน์ได้ (Verify) และควรสร้างพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้รวมตัวกันเพื่อการเรียนรู้ธรรมะ สนทนาธรรม และปฏิบัติธรรม

2) กระบวนการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ เริ่มต้นจากการกำหนดวัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย เพื่อสังเกตพฤติกรรมในการสื่อสารและการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม โดยการออกแบบคอนเทนต์ (Design Content) ที่ตรงจริต ความต้องการ และปัญหาของคนรุ่นใหม่ ในลักษณะที่มีส่วนร่วมและสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ แล้วจึงดำเนินการตามกระบวนการเผยแผ่ธรรมะ 6 ขั้นตอนใหญ่ ๆ คือ 1) สร้างฐานความรู้ 2) คิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ ดีความ 3) นำองค์ความรู้และวิธีการมาประยุกต์ใช้ 4) ใช้สื่ออย่างสร้างสรรค์ 5) ปฏิบัติจริง 6) สร้างเครือข่ายให้

เกิดแนวร่วม โดยการสร้างความร่วมมือจากพุทธศาสนิกชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยให้พระพุทธรูปสามารถดำรงอยู่ได้ และทำให้การเผยแผ่ธรรมะขยายออกไปในวงกว้างมากยิ่งขึ้น ด้วยการสร้างเครือข่ายนักเผยแผ่รุ่นใหม่ ๆ นอกจากนั้น ก่อนเผยแผ่ ควรศึกษาข้อมูลว่า จะเผยแผ่อะไร กับใคร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร อะไรคือ ปัญหา อุปสรรค และความสนใจของคนรุ่นใหม่ ระหว่างเผยแผ่ ดำเนินงานตามแผนการที่ได้วางไว้ และหลังการเผยแผ่ ต้องวิเคราะห์ สรุป รายงาน ติดตามผล และประเมินผล เพื่อนำมาแก้ไข ป้องกัน ปรับปรุง และพัฒนาการเผยแผ่ธรรมะให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลมากขึ้น โดยนำศาสตร์ตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเผยแผ่ธรรมะมากขึ้น โดยเริ่มฝึกปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากการสวดมนต์ ไหว้พระ ทำสมาธิ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในศีลสมาธิ ปัญญา ตามทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ด้วยการเจริญภาวนา ร่วมกับการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ ที่ร่วมสมัย

4.4 องค์ความรู้จากการวิจัย

“รูปแบบการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ” เรียกว่า “Wisdom Room 4B-Model” ประกอบด้วย การผสมผสานองค์ประกอบในการเผยแผ่ทั้ง 4 ด้าน คือ นักเผยแผ่ เนื้อหาธรรมะ ช่องทางการเผยแผ่ และคนรุ่นใหม่ **Blended Sender (B-S)** นักเผยแผ่ควรมี **อุดมการณ์** 4 ที่ประกอบด้วยอดทนอดกลั้น มุ่งให้ถึง ไม่พึ่งทำผู้อื่นให้ลำบาก และไม่เบียดเบียน หลักการ 3 คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง ทำกุศลให้ถึงพร้อม และทำจิตให้บริสุทธิ์ ส่วน วิธีการ 6 คือ ไม่กล่าวร้าย ไม่ทำร้าย สำรวม รู้จักประมาณ มีความสันโดษ และมีความเพียร **ที่ต้อง**ตามโอวาทปาฏิโมกข์ ด้วยการประพฤติปฏิบัติตนเป็น **ตัวอย่างต้นแบบ**ที่ดีและทำงาน **ร่วมกัน**เป็นทีมร่วมกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการ **วิเคราะห์คนรุ่นใหม่**ตามระดับสติปัญญาและบุคลิกลักษณะนิสัย เพื่อการวางแผนและ **ออกแบบสร้างสรรค์**กิจกรรมการเรียนรู้ให้ตรงกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเผยแผ่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Blended Message (B-M) เนื้อหาธรรมะ (Content) ตรงตาม **ความสนใจและความต้องการ**ของคนรุ่นใหม่ที่มีความแตกต่างหลากหลาย การ **เข้าใจปัญหา** โดยการนำอริยสัจ 4 เพื่อให้คนรุ่นใหม่เห็นทุกข์ ค้นหาสาเหตุแห่งทุกข์ หาหนทางแก้ไขทุกข์ หรือปัญหา และวิธีการพ้นออกจากทุกข์ หรือปัญหานั้น ๆ โดยใช้ปัญญาพิจารณาอย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยใช้หลักไตรสิกขา ตามทางแห่งอริยมรรคมีองค์ 8 ด้วยการเจริญภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภายใน จิต ปัญญา และสังขม อีกทั้งการมีพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น จะช่วยทำให้คนรุ่นใหม่ **เปิดใจยอมรับ**สาร หรือธรรมะด้วยความเข้าใจ โดยพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายตามความเป็นจริงด้วยโยนิโสมนสิการ และ **พิสูจน์เห็นจริง**ได้ด้วยปัญญาตามหลักกาลามสูตร เพื่อการค้นพบ **แก่นสารชีวิต**ในการดำเนินชีวิตบนวิถีคนรุ่นใหม่ให้ประสบความสำเร็จด้วยอิทธิบาท 4

Blended Channel (B-C) ช่องทางการเผยแพร่ธรรมะมี**แนวทางหลากหลาย** การเรียนรู้แบบผสมผสานวิธี (Blended Learning) ทั้งออนไลน์และออนไลน์ (Onsite & Online) เพื่อการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางศาสตร์สมัยใหม่ หรือศาสตร์ตะวันตกของเบนจามีน บลูม (Bloom Taxonomy) ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

Blended Receiver (B-R) คนรุ่นใหม่เปิดใจยอมรับหลักธรรม **ศึกษา ปฏิบัติ** จนทำให้เกิดปัญญา มีคุณธรรมนำชีวิต และดำเนินชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จอย่างถูกต้อง เหมาะสม โดยการพัฒนา**ทักษะชีวิต**ทั้ง 12 ด้าน (12 Quotients) เพื่อการ**เจริญ 4 ด้าน** คือ กาย จิต ปัญญา และสังคัม เป็นการสร้าง**สมดุขชีวิต** โดยนำธรรมะที่ปฏิบัติแล้วเห็นผลนั้นมา**แบ่งปันอย่างสร้างสรรค์**ไปยังผู้คนรอบข้างและสังคัม เพื่อประโยชน์สุขทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคัมแห่งสันติสุขภายใต้ร่มเงาแห่งธรรมในพระพุทธศาสนา

5. บทสรุป

สรุปประเด็น เนื้อหาที่ต้องการแสดงให้เห็นถึงผลการศึกษาวิจัยจากการรวบรวมวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ” มีประเด็นสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

5.1 สภาพการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ สามารถแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็น 4 ส่วน ตามองค์ประกอบหลักของการสื่อสาร คือ นักเผยแพร่ เนื้อหาธรรมะ ช่องทางการสื่อสาร (รูปแบบ สื่อ เทคนิค วิธีการเผยแพร่) และผู้รับสาร (คนรุ่นใหม่) ดังนี้

สภาพการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ : นักเผยแพร่

1) ไม่ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย ภาพลักษณ์ไม่เหมาะสมทำให้คนรุ่นใหม่ขาดความเลื่อมใส ศรัทธา และเชื่อมั่น อีกทั้งยังขาดการนำธรรมไปปฏิบัติจนเห็นผลก่อนนำมาเผยแพร่ หรือสอนผู้อื่น

2) ขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ไม่รับผิดชอบตนในฐานะเป็นพุทธบริษัท ขาดความตระหนักและการเตรียมความพร้อมในการศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่ และปกป้องรักษา เพื่อการดำรงไว้ซึ่งพระพุทธศาสนา

3) ขาดทักษะการสื่อสารและประสบการณ์ในการเผยแพร่ธรรมะ มีโอกาสเทศน์น้อย ทำให้ขาดทักษะการสื่อสาร ความเชี่ยวชาญ และความชำนาญในการถ่ายทอดธรรมะให้เป็นเรื่องง่าย สอดคล้องกับปรากฏการณ์ทางสังคมได้อย่างเข้าใจ เข้าถึง และดึงดูดในรูปแบบสังคมยุคใหม่

4) ขาดความรู้ด้านพระธรรมวินัย ศาสตร์สมัยใหม่ ภาษา และเทคโนโลยี ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่ตื่นตัว ไม่ปรับตัว และไม่เปิดรับวิทยาการสมัยใหม่ในรูปแบบการสื่อสาร การเรียนรู้วิธีการที่มีความแตกต่าง หลากหลาย จึงทำให้ไม่สามารถตอบโจทย์ชีวิต ปัญหา หรือความต้องการของคนรุ่นใหม่ และใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมในยุควิถีใหม่

5) ขาดความเข้าใจพฤติกรรมและการบริโภคสื่อของคนรุ่นใหม่ ไม่เข้าใจกลุ่มคนรุ่นใหม่ว่ามีลักษณะอย่างไร จริตแบบไหน ชอบอะไร มีปัญหาเรื่องอะไร เสพสื่อช่องทางไหน เพื่อความเข้าใจและเข้าถึงคนรุ่นใหม่

6) ไม่มีความเป็นเอกภาพ แยกกันทำงาน ขาดการวางแผนยุทธศาสตร์ หรือการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรและเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อการเข้าถึงคนรุ่นใหม่

สภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ : เนื้อหาธรรมะ

1) ภาษาเข้าใจยากและเข้าถึงยาก ใช้ภาษาบาลี ภาษาวัดมากเกินไป ขาดศิลปะในการถ่ายทอดข้อมูล ทำให้คนรุ่นใหม่ไม่เข้าใจ ไม่เปิดรับ ไม่อยากเข้าใจ เพราะมองธรรมะเป็นเรื่องไกลตัวและไม่เห็นประโยชน์ในการที่จะนำธรรมะไปปฏิบัติ

2) การนำเสนอและการเขียนคอนเทนต์ไม่น่าสนใจ ไม่น่าติดตาม ขาดเทคนิคการสื่อสารที่ทันสมัย ใช้รูปแบบเก่า ๆ เดิม ๆ หรือแบบบรรยาย ขาดความสนุก เพื่อดึงดูดใจ จึงไม่สามารถดึงดูดความสนใจคนรุ่นใหม่

3) ไม่ตอบโจทย์ชีวิต ปัญหา และความต้องการของคนรุ่นใหม่ ไม่มุ่งประเด็นปัญหา หรือ Pain point เพื่อการนำธรรมะไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของคนรุ่นใหม่

4) ไม่เหมาะกับยุคสมัยและไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตใหม่ ไม่พอเหมาะพอดี กับวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ที่ต้องการเนื้อหาธรรมะที่เข้าใจง่าย สั้น กระชับ ตรงประเด็น ไม่ซับซ้อน ในเวลาที่เหมาะสม

5) ไม่สามารถพิสูจน์เห็นจริงได้ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ ยังไม่สามารถทำให้ธรรมะสามารถจับต้องได้ เป็นเหตุเป็นผลได้ เห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น และพิสูจน์ให้เห็นจริงได้ในเวลาอันรวดเร็ว

สภาพการเผยแผ่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ : ช่องทาง/ รูปแบบการสื่อสาร

1) ขาดช่องทางการเผยแผ่ธรรมะที่หลากหลาย ควรใช้วิธีการเผยแผ่ธรรมะที่หลากหลาย ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เลือกเทคนิคให้ขึ้นอยู่กับความถนัดของแต่ละบุคคล ผ่านสื่อออนไลน์ที่นิยม ผ่านคนที่มีอิทธิพล หรือมีชื่อเสียง เพื่อเป็นตัวช่วยอย่างให้แก่คนรุ่นใหม่

2) **ขาดรูปแบบ เทคนิค และวิธีการที่เข้าถึง สัมผัส และเห็นประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรม** ควรจะต้องสอนและทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส ปฏิบัติให้เป็นแรงบันดาลใจ และพา ลงมือปฏิบัติ ซึ่งทำให้คนรุ่นใหม่เรียนรู้ได้ดีที่สุด

3) **ขาดกระบวนการเผยแพร่ธรรมะที่เห็นเด่นชัด** การนำศาสตร์สมัยใหม่ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย มาบูรณาการร่วมกับศาสตร์สมัยใหม่ โดยการเผยแพร่ธรรมะ อย่างเป็นลำดับขั้นตอน จากง่ายไปหายาก เพื่อการฝึกพัฒนาปัญญา จิต และกาย

4) **ขาดการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนรุ่นใหม่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการ แลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน** การเผยแพร่ธรรมะแบบเชิงรับ เชิงรุก และเชิงผสมผสาน สามารถ สร้างความเข้าใจและการเข้าถึงคนรุ่นใหม่ได้ทุกกลุ่ม ทุกวัย ได้อย่างรวดเร็ว ทุกที่ ทุกเวลา

สภาพการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ : คนรุ่นใหม่

1) **ขาดความเลื่อมใสศรัทธาต่อนักเผยแผ่** นักเผยแผ่ต้องประพฤติปฏิบัติตนตาม พระธรรมวินัยในการเป็นต้นแบบที่ดี ทั้งบุคลิกภาพภายนอกและคุณธรรมภายใน

2) **มองธรรมะเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ยึดติดศาสนา** ต้องการหลักการใช้ชีวิต แต่ไม่ อยากรยึดติด ธรรมะที่สามารถนำมาอธิบายให้เห็นเป็นรูปธรรมและนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการ ดำเนินชีวิต

3) **เผชิญปัญหา หรือความท้าทายที่มีความแตกต่างหลากหลาย** ชีวิตอยู่กับการ เร่งรีบและการแข่งขัน ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความทุกข์ ความเครียด ความกดดัน อีกทั้งสภาวะทาง การศึกษา เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี

4) **มีพฤติกรรมการใช้อินเทอร์เน็ต หรือสื่อสังคมออนไลน์สูง** คนรุ่นใหม่มีวิถีการ ดำเนินชีวิตด้วยการติดต่อสื่อสารและเชื่อมโยงกับโลกออนไลน์เป็นเวลานาน ซึ่งอาจส่งผลต่อ สุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมถึงปัญหาอื่นๆ ในสังคมตามมา หากไม่รู้เท่าทันการใช้อินเทอร์เน็ต อย่างเหมาะสม

5) **เชื่อในสิ่งที่เป็นเหตุผล พิสูจน์และเห็นจริงได้ตามหลักการทางวิทยาศาสตร์** คนรุ่นใหม่ต้องการธรรมะที่สามารถเรียนรู้ เห็น เข้าใจ และจับต้องได้จริง

5.1.2 การพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่

1) **เน้นคนรุ่นใหม่เป็นศูนย์กลางและปฏิบัติด้วยตนเอง** โดยการเผยแพร่เชิงรุก ชวนคนรุ่นใหม่ให้รับรู้ สัมผัสสิ่งๆ ที่เกี่ยวกับตนเอง ให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีที่สุดด้วยการลงมือทำ โดย นักเผยแผ่เป็นเพียงผู้ชี้ทาง ส่วนการเดินทางเป็นหน้าที่ของคนรุ่นใหม่

2) **เนื้อหาธรรมะเข้าใจง่าย อยู่ในวิถีชีวิต ใช้ได้จริง เป็นเหตุเป็นผล** สามารถเรียนรู้ เห็น เข้าใจ และจับต้องได้ สัมผัสได้จริง เป็นภาพชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรม ทำให้ชีวิตดีขึ้น มีความสุขขึ้น เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต เป็นสิ่งจำเป็น ขาดไม่ได้ เหมือนลมหายใจ เหมือนน้ำ

3) **สื่อสารด้วยภาษาที่ร่วมสมัยบนความพอดี และตรงจริตคนรุ่นใหม่** เข้าใจภาษาที่คนรุ่นใหม่สื่อสารกัน ใช้ภาษาที่สอดคล้องกับคนรุ่นใหม่ในกลุ่มนั้น ๆ พูดให้โดนใจ เปรียบเปรย เชื่อมโยง มีกลิ่นไอของธรรมะประกอบกับภาษานิยม ปรับธรรมะให้อยู่ตรงกลาง มีความพอดี

4) **เจาะประเด็นที่เป็นปัญหารายบุคคล หรือกระแสสังคม และกระตุ้นให้เกิดความสนใจ ความคิดเชิงบวกอย่างสร้างสรรค์** นำปัญหาของบุคคลนั้นเป็นตัวตั้ง ดูประเด็น เน้นแก้ปัญหาเป็นรายตัวบุคคล ทุกคนมีความต้องการที่จะพ้นทุกข์ ใช้คำพูด ให้เขาคิดเชิงบวกกับปัญหาที่พบ

5) **วิธีการยืดหยุ่น สอดคล้องกับยุคสมัย พิสูจน์เห็นจริง และอยู่ในแก่นธรรม** ยึดหลักธรรมะที่เป็นของพระพุทธเจ้า ใช้วิธีการยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสังคมและยุคสมัย แต่ไม่ยึดติด ถ้อยคำในแบบแผน ทำธรรมะให้ง่าย นำไปประยุกต์ได้ มีคุณสมบัติที่ครบถ้วน และสามารถพิสูจน์ได้

6) **สร้างพื้นที่การเรียนรู้และแลกเปลี่ยนสนทนาธรรม (Blended Learning)** การเผยแพร่ธรรมะในเชิงพื้นที่ยังคงต้องมีอยู่ ด้วยการสร้างพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่มารวมตัวกันเพื่อเรียนรู้สนทนาธรรม และปฏิบัติธรรม

5.1.3 รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ

รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ หรือ **Wisdom Room 4B-Model** ประกอบด้วย การผสมผสานองค์ประกอบ การเผยแพร่ 4 ด้าน คือ นักเผยแพร่ เนื้อหาธรรมะ ช่องทางการเผยแพร่ และคนรุ่นใหม่ ดังนี้

Blended Sender (B-S) นักเผยแพร่ควรยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบที่ดี ทำงานร่วมกันเป็นทีม วิเคราะห์คนรุ่นใหม่ตามระดับสติปัญญา และบุคลิกลักษณะนิสัย เพื่อการวางแผน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ เพื่อการเผยแพร่ธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

Blended Message (B-M) เนื้อหาธรรมะ ตรงความสนใจ ความต้องการของคนรุ่นใหม่ โดยใช้วิธี 4 เพื่อเข้าใจปัญหา หาเหตุแห่งปัญหา และการแก้ไขปัญหา โดยไตรสิกขา อริยมรรคมีองค์ 8 และ ภาวนา 4, มีพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 ต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้คนรุ่นใหม่เปิดใจยอมรับธรรมะ พิจารณาสังขัลหลายด้วยโยนิโสมนสิการ และพิสูจน์เห็นจริงได้ด้วยกาลามสูตร เพื่อการค้นพบแก่นสารชีวิตในการดำเนินชีวิต ให้ประสบความสำเร็จด้วยอิทธิบาท 4

Blended Channel (B-C) ช่องทางการเผยแพร่ธรรมะมีแนวทางหลากหลาย การเรียนรู้แบบผสมผสานวิธี ทั้งออนไลน์และออฟไลน์ เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่ ให้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางศาสตร์ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

Blended Receiver (B-R) คนรุ่นใหม่ เปิดใจ **ศึกษา ปฏิบัติ ธรรม** ทำให้เกิดปัญญา ดำเนินชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยการพัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 12 ด้าน (12 Quotients) เพื่อการเจริญ กาย จิต ปัญญา และสังคม เพื่อสร้างสมดุลชีวิต นำสิ่งที่ปฏิบัติแล้วเห็นผล แบ่งปันอย่างสร้างสรรค์ คั้นสู่สังคมผู้คนรอบข้าง นำมาซึ่งประโยชน์สุขต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาวิจัย “รูปแบบการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

5.2.1 สภาพ หลักการและวิธีการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ นักเผยแผ่ควรมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัย เพื่อให้คนรุ่นใหม่เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา นักเผยแผ่อาจมีความรู้ทางธรรม แต่มักขาดประสบการณ์ ขาดทักษะในการถ่ายทอด หากนักเผยแผ่ศึกษา ปฏิบัติจนเห็นผลด้วยตนเอง แล้วนำผลจากการปฏิบัตินั้นไปเผยแผ่เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ย่อมสร้างความเลื่อมใสศรัทธาแก่คนรุ่นใหม่ ส่วนด้านความรู้ทางโลก นักเผยแผ่ยังขาดทักษะในการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารในรูปแบบสังคมออนไลน์ จึงต้องการธรรมะที่สามารถเรียนรู้ สัมผัส และพิสูจน์ได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ตอบโจทย์ชีวิต หรือดำเนินชีวิตได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาไท อิศุสสรณโม (ธรรมกิจ) ซึ่งกล่าวไว้ในดุฎฐินิพนธ์เรื่อง “กระบวนการสร้างศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่ด้วยการท่องเที่ยวแบบสันตินวัตวิถี” ถึงสภาพปัจจุบันของชาวพุทธไว้ว่า ชาวพุทธรุ่นใหม่ให้คำนิยามตามกระแสสังคมโลกาภิวัตน์และวัตถุนิยม มีพฤติกรรม ไม่อยากเข้าวัด หรือ ศาสนสถาน เพราะพิธีกรรมซับซ้อน สถานที่ไม่สะอาด ขาดเสียหายทางสื่อ ของพระสงฆ์ ศรัทธาชาวพุทธรุ่นใหม่ในพระพุทธศาสนาเริ่มน้อยลง⁴

5.2.2 การพัฒนาแนวทางและกระบวนการเผยแพร่ธรรมะสำหรับคนรุ่นใหม่ โดยการเผยแพร่ธรรมะแบบเชิงรุก (Active Learning) และเชิงผสมผสาน (Blended Learning) เพื่อให้เกิดประสบการณ์และเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ นอกจากนี้ยังควรทำให้ธรรมะเข้าใจ

⁴ พระมหาไท อิศุสสรณโม (ธรรมกิจ), “กระบวนการสร้างศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่ด้วยการท่องเที่ยวแบบสันตินวัตวิถี”, **ดุฎฐินิพนธ์พุทธศาสตรดุฎฐินิพนธ์ิต สาขาวิชาสันติศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, มิถุนายน 2565), หน้า ก-ข.

ง่าย กระชับ และนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยการสื่อสารสองทางด้วยถ้อยคำที่ตรงกับจริตของคนรุ่นใหม่ และเจาะประเด็นปัญหาที่เป็นกระแสสังคม และประเด็นปัญหาของแต่ละบุคคล โดยเฉพาะ และปรับให้ธรรมชาติอยู่ตรงกลาง มีความเหมาะสมสำหรับคนทุกกลุ่มวัย โดยมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทของสังคมและสอดคล้องกับยุคสมัย หรือร่วมสมัย และความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ไม่ยึดติด ยึดมั่นในแบบแผน ทำธรรมชาติให้ง่าย ๆ (Simplify), นำไปประยุกต์ใช้งาน (Modify), มีคุณภาพ (Qualify) และสามารถพิสูจน์ได้ (Verify) นอกจากนี้ควรมีการสร้างพื้นที่ให้คนรุ่นใหม่ได้รวมตัวกันเพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาศรีพยัคฆ์ กงพาน** ทำวิจัย เรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย19” รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย เป็นรูปแบบเชิงกลยุทธ์ ซึ่งมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) แบบเชิงรุก 2) แบบเชิงรับ และ 3) แบบผสมผสาน ไปประยุกต์ในการเผยแผ่โดยเชื่อมโยงกับรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้แก่ ด้านนักเผยแผ่ ด้านเนื้อหาการเผยแผ่ ด้านช่องทางในการเผยแผ่ และด้านการรับรู้การเผยแผ่⁵

5.2.3 รูปแบบการเผยแผ่ธรรมชาติสำหรับคนรุ่นใหม่เชิงพุทธบูรณาการ การเผยแผ่ 4 ด้าน คือ นักเผยแผ่ เนื้อหาธรรมชาติ ช่องทางการเผยแผ่ และคนรุ่นใหม่ ได้แก่ Blended Sender (B-S) นักเผยแผ่ยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ประพฤติปฏิบัติตนเป็นต้นแบบ ทำงานเป็นทีม วิเคราะห์คนรุ่นใหม่ตามสติปัญญา/บุคลิกลักษณะนิสัย วางแผน กิจกรรมการเรียนรู้ตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ ทำให้การเผยแผ่ธรรมชาติมีประสิทธิภาพประสิทธิผล Blended Message (B-M) เนื้อหาธรรมชาติ ตรงความสนใจ ความต้องการ ใช้วิธีการ 4 เพื่อเข้าใจปัญหา หาเหตุแห่งปัญหา แก้ไขปัญหาด้วย ไตรสิกขา อริยมรรคมีองค์ 8 และภาวนา 4, มีพรหมวิหาร 4 และกัลยาณมิตร 7 ทำให้คนรุ่นใหม่เปิดใจยอมรับธรรมชาติ พิจารณาด้วยโยนิโสมนสิการ พิสูจน์ให้เห็นจริงด้วยกาลามสูตร เพื่อค้นพบแก่นสารการดำเนินชีวิต และประสบความสำเร็จด้วยอิทธิบาท 4 Blended Channel (B-C) ช่องทางการเผยแผ่ที่หลากหลาย การเรียนรู้ผสมผสานวิธี ให้คนรุ่นใหม่ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (Active Learning) ผ่านกระบวนการเรียนรู้ ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย, Blended Receiver (B-R) คนรุ่นใหม่ เปิดใจ ศึกษา ปฏิบัติ ให้เกิดปัญญา ดำเนินชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมาย พัฒนาทักษะชีวิตทั้ง 12 ด้าน เพื่อเจริญ กาย จิต ปัญญา และสังคม สร้างสมคุณชีวิต นำสิ่งที่ปฏิบัติแล้วเห็นผล แบ่งปันสู่สังคมผู้คนรอบข้าง นำประโยชน์สุขมาสู่ตนเอง ผู้อื่น และสังคมสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปัญญา)**, **พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงุค**

⁵ พระมหาศรีพยัคฆ์ กงพาน, “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย”, **ดุสิตนิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม**, (คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา มิถุนายน, 2562), บทคัดย่อ.

โร), **ประเสริฐ ธิลาว** ซึ่งนำเสนอไว้ในบทความ “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” ไว้ว่า “องค์ประกอบของการเผยแผ่ประกอบด้วย ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับสาร”⁶

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา. **การพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2541.

พระมหาไถ่ อิศฺสรธมฺโม (ธรรมกิจ). “กระบวนการสร้างศรัทธาของชาวพุทธรุ่นใหม่ด้วยการท่องเที่ยวแบบสันตินวัตวิถี”. **ดุสิตนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาสันติศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย, มิถุนายน 2565).

พระมหาศรีพัญญ์ กงพาน. “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของนักเผยแผ่ที่สอดคล้องกับสังคมไทย”. **ดุสิตนิพนธ์ สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม**, คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยบูรพา มิถุนายน, 2562.

พระครูบรรพกิจคุณธาร (อนันต์ วรปัญญา). พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) และ ประเสริฐ ธิลาว. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2564): 116–124.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.

⁶ พระครูบรรพกิจคุณธาร (อนันต์ วรปัญญา), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) และ ประเสริฐ ธิลาว. **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**. “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร”. ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มีนาคม 2564): 116–124.